

K'amb'al taq b'e rech kach'ob'otaj ri etz'ib'atalik

K'utunik 7

Kujok chi na chupam ri qatijonik, ajil tz'aqat tatäb'anel, kaqaya' apanoq chech alaq we k'utunik taq ri' ri k'o choch ri qak'utunik rech ri wuj Genesis, ri nab'e wuj re ri Biblia. Tajin kujok che rilik che we kamink ri', ri wuj o qab'ij che, ri Biblia. Chujok ampe che uch'ob'ik ri k'amal taq b'e ri' rech qach'ob' ri tz'ib'talik. Ronojel ri qab'ij k'a kamik ri', junjun taq q'alajisanik ri k'o choch ri qatijonik ri kujoto' che uch'ob'ik ri utzij ri Ajawaxel ri uchaplexik wa' we qatijonik ri' rech ri job' junab', kaqaj kaqab'ij chech alaq chi qaxe'j jub'iq qib' kraj ne' kujb'ib'iritik. Jun nimalaj chak wa' ri k'o chaqawach, rumal k'u wa' rajawaxik ri tob'anik alaq chqe, ruk' ri ch'awem alaq. Kämik k'ut kujchoman chirij ri k'amal b'e waqib' rech ri tijonik chirij ri Biblia. K'o jun k'axwach wa' che we k'amal b'e ri' ri jun tob'anik rech qach'ob' rij ri Tz'ib'talik we kaj la jun ech la, kuy'a Qataq b'i chech alaq jawi' ri ke'l wi la, we kujtz'ib'aj la uloq. Xa' je' ri' xa utz käb'an la che utz'ib'axik ri kujel wi arecha kul ri wuj la. Qachapam ampe kamik ruk' jun paj tzij rech ri Tz'ib'talik; ri qariq chupam ri Salmo 119:18 ri kub'ij wi.

Chejaqa' la ri nu b'aqwach, keb'enwil k'u na ri e u mayib'al ri tijonik la.

Aretaq ri aj b'ix ri' xutz'ib'aj taq we tzij ri', je' ri' chi ri are' tajin kuchomaj rij ri pixab' o jas ri xb'an pri utiempeyil ri Moisés. Che taq we q'ij ri' kujkownik kaqch'ab'o ri ke'l kub'ij o ri uriqiq taq we tzij ri' rech ri Biblia, rech kaqayuj ruk' ri 66 wuj rech ri Biblia, Xuquje' kujkokowin che upaxixik jub'iq taq we paj tzij ri', qab'ij che: "Jaqala ri nu b'aqwach tek'uri' kinwil ri kajamb'al rech ri Biblia". Xuquje' ruk' wa' we chomanik ri' kuj choman chirij ri k'amal taq b'e ri'.

K'o Jujun taq jasech rajawaxik chi ri uj kaqatarnej rech rilik wa' we tijonik ri' rech ri utzij ri Ajawaxel. Kraj ne' ri lal kaj la käya' la Jujun taq tob'anik la che wa' we tijonik ri', xane' ri qe uj kaqachomaj chi ri' xqaya' ub'ixik uj, are qas u xe'l xuquje' qas tzare' k'o ub'nik, qab'ij che la chi we ri lal katernej la wa' ri k'amal taq b'e ri' ri qaya' ub'ixkil, kariq la nimaq taq tewchib'al chupam ri anima' la xuquje' chupam ri k'aslemal la. Chi qastzij

chi rajawaxik wa' k'o wa' we k'amal taq b'e ri' o we taqanik taq ri' rech qatijoj qib' che ri utzij ri Ajawaxel. Qilampe jun k'am b'al no'j, che taq we q'ij ri' jun lemet rech kunub'al man nim tä ne' ub'anik, jun kunub'al ne' rech ri kape tew chirij jun o kuya' tä ne' uchuq'ab' ri kik', uk'amom b'i o tz'ib'atal chirij jas ukojik káb'anik. Ne' ri k'olib'al re ri kunub'al ri aspirina ruk'am jun wuj ri kub'ij wi jas kab'an che ukojik. Chupam ne jun jule' k'ib'al re ri jastaq ri' ri kaloq'iq' rajil jun job' centab' o lajuj centab', ruk'am uloq jas ukojij kabanik. Je' ri' chi qachomaj ampe qab'ij tä ne che chi man kota chi wa' taq ri k'ib'al ri' ri kak'ix ri jastaq ri' ri rajil job' o lajuj centab, xane' katoj wi jub'iq chik. Are k'u ri qe'uj uj jun pa lo ujuponnoq choch jun etz'eb'al o jun mexa ne' ri kaqaj kaqanuk'u' ri ruk'am uloq jun wuj ri kub'ij wi jas unuk'ik'. Pune' je' ri' qariqom k'ax ruk' sib'alaj k'ax rilik jas unuk'ik'k jun etz'eb'al o jun che' ne chik ri kaqaj kaqanuk'u'.

We je' ri', chi ri jastaq re ri uwachulew ruk'am jun k'amal ub'e xuquj'e ne' ruk'am jun k'utunik choch jas kab'an che ukojik xuquje' ri unuk'ik' jun jasech, qas jek'u ri' ri nimlaj ub'anik ri utzij ri Ajawaxel, rajawaxik ri' chi ruk'am jun k'amal b'e jas utijoxib' rib' jun chirij ri qas jas ub'anik. Ya' ampe alaq chqe, qana'taj wuqub' cholaj ri man k'ax tä uch'ob'ik, chi are' wa' kux uxe' xuquje' nab'e choch ri qachak ri kujoj na chupam uk' alaq, ri k'o upatan wa' chqe rech ri qatijoxik qib' chirij ri Tioxalaj Tz'ib'. Kuj teri' na wa' chirij chupam ri qatijonik ri ub'inam Xa rumal ri Biblia, are' taq wa':

Ri nab'e, are wa': Qachip ruk' ri qach'awem ruk' ri Ajawaxel. Ukab': Ri usik'ixik ri loq' laj Biblia. Urox: Qatijoj qib' chirij ri Biblia. Ukaj: Qachomaj rij ri loq' laj Biblia. Uro': Qasak'ij nik'yaj tz'ib' chik ri kitz'ib'an nik'yaj winaq chik chirij ri Biblia. Uwaq: Qanimaj ri kub'ij ri Biblia. Chuk'isb'alil: Qab'ij chike nik'yaj chik chirij ri Biblia. Jas rixqab'ij kanoq we ne' ri lal kraj ne' k'o jujun chik ri e ta'm la ri kaya' la chux kut wa' we jule' taq cholaj ri', xane' ri qe'uj kaqakojo chi ruk' wa' we aje' taq cholaj ri' ri kux uxe' xuquje' nim taq ub'anik ri qatijonik uk' alaq. Jun xub'ij qas man nim tä xub'an che ub'ixik xuquje' qas ruk' ukowil ranima' chi qastzij ri tajin kub'ij, je' wa' xub'ij: "Chawetamaj pa ajolom ri Biblia;

chak'olo pa ri awanima'; chak'utu' pri ak'aslemal; chitika' cho ri uwachulew". Are' je' la ri kaqaj kaqab'ij apanoq jun jasech ri kaqaj kaqajach apanoq chupam we qachak ri' ri ub'inam, Xa rumal ri Biblia. Are k'u ri nab'e cholaj ri qab'im, are la chi qachip ruk' ri qach'awem ruk ri Ajawaxel. Rajawaxik chi kujchoman chirij chi ri uloq' pixab' ri Ajawaxel are' man junam tä ruk' xaq jun jasech wuj. Qab'im uloq wa' we jasech ri' chupam ri aje' taq qatijonik ri qano'm chi uloq. Rajawaxik chi kuj qet ruk' ri tijonik chirij ri Biblia ruk' jun mach'ach'em 'ib' rech chi ri Tioxalaj Ruxlab'al ri Ajawaxel kaqaya' che chi kux qajtij. Xa je'ri' chi rajawaxik kaqachip ruk' ch'awem. Aretaq jun ajtijonel ke'pa ri nim tijob'al, kuchomaj wi ri' chi kakowin che retamaxik ri aje' taq jastaq ri utz'ib'am jun achi chik. Jun ri tajin kitojoj rib' pri nim tijob'al, xatz kuchomaj wi ri' chi reta'am ronojel. Ri achi ri' kraj ne' xa jub'iq ri' ri retam rumal la kuna' chi nim reta'm. Man karil tä ri' chi sib'alaj k'ya ri jule' taq jastaq che ri tijonik ri man kuch'ob' tä rij xa tä ne' jub'iq. K'o jujun taq ajtijonel ri e k'o chupam ri nimaq taq tijob'al ri man kakichomaj tä rij, jas ri jastaq o jas chirij ri tajin kechoman wi xuquje' ne' kakichomaj chi ri tz'ib'talik, kekowin che uch'ob'ik. Ruk' wa we no'jb'al ri' keqib' ruk' xaq jas ri wuj o jas ne' ri kakaj kakitijoj kib' chirij. Kraj ne' wa' we jun no'j b'al ri' che rilik taq ri jasech, utz wa' che jun ajtijoxel pri nim tijob'al, xane aretaq karijob' jun xuquje' katz'aqat ri uchomanik jun, tek'uri' karil jun chi k'o k'ya jastaq ri man xaq tä ri uch'ob'ik. Are k'u ri kamaik kaqajo chi ri xaq utz'ib' ri achi, jun achi chik man k'ax tä kub'an che uch'ob'ik. Xane man junam tä ub'ixik wa' ruk' ri Biblia, rumal chi ri Biblia man junam tä wa' ruk'. Ri Biblia are jun wuj ri tz'ab'talik, jas ri qab'im uloq, chi ri Tioxalaj Uxlab'axel are b'nowinoq, xaq xu k'u ri Ruxlab'al ri Ajawaxel kakowin che uk'utik chaqawach xuquje' kub'an che chi kux qastzij chupam ri qak'aslemal. Rumal k'u la aretaq kujok che ri qatijonik pri nab'e wuj che ri Biblia, ri Genesis, rajawaxik kaqachip ruk' ri qach'awem ruk' ri Ajawaxel. Xa rumal la aretaq kaqachip ri qachak kaqachip ruk' ri qach'awem, rumal chi kaqach'ab'o chi rajawaxik chqe chi ri Tioxalaj Ruxlab'al ri Ajawaxel are qatijonel. Rumal la xqab'ij chi ri Biblia, man kajunumataj tä ruk' jun wuj chik. Aretaq xaq kamem chre ri tata' Sir Walter Scott, xub'ij che ri rajtz'ib': "K'ama' ampe uloq ri wuj". Are k'u ri rajtz'ib' mey man kuch'ob' ta jas kub'ano, xkay apanoq chupam ri k'olib'al wuj ri sib'alaj k'ya ri wuj k'o chpam, chi ri tata' Walter Scott utz'ib'am, xuta' chb'il rib' jachin chke wuj wa' ri karaj ri tata' Walter Scott ri kink'am b'i che. Xa je

ri' xuta che “¿Jas ri wuj ri kaj la?” Kab'ixik chi ri tata' Walter Scout xutzalij ub'ixik: “Ri Biblia”. Xa jun wuj k'o che ri achi ri ya kamem chre. Ajik tz'aqat tatb'anel, kaqakoj uj chi are ri' ri qas astzij. Chi are wa' ri wuj ri rajwacxik chke ri achijab' ri ya kamem chke, xuquje' ri wuj ri rajwaxik chke ri achijab' ri e k'ask'oj na. E k'ya chke ri qanan Qatar chi man kakikajmaj tä mas ri Biblia, k'a kakiriq na nimaq taq k'axk'ol chupam ri ki k'aslemal. Sib'alaj nim ub'anik wa' chi k'o jun qa wuj chupam re ri k'olb'al re, ri kuj qet ruk' aretaq kuj riqtaj chupam ri k'axk'ol, xuquje' are jun wuj wa' ri sib'alaj k'o upatan che ri uya'ik ri tz'aqatalaj qachuq'ab' chupam ri qak'aslemal ronojel q'ij. Are jun wuj chi ruk' kujkowinik kaqatak'ab'a qib' cho ri qak'aslemal pa taq we q'ij ri', are wa' we wuj ri' ri jun b'e ri man k'o tä jewa' jeri' ruk' rech ri utijik ri qab'e cho ri uwachulew kamik xuquje' ri käpe na. Xaq xu wa' we wuj ri' ri kuya' ri qachuq'ab' ri ko kujk'uji' rumal cho taq ri jastaq ri xaq tetalik käpetik xuquje' kuch'uch'ujirisaj taq ri k'ax ri kape pa taq ri qak'aslemal. Ri Biblia man kajunumataj tä ruk' jun wuj chik.

Kämik k'ut, chomaj ampe rij la wachalal ri ub'inab' “Ri Tioxalaj Biblia”. Ri qastzij, Chi ri tzij “Biblia” pa jun tzij ri man nim tä ub'anik ke'l kub'ij “Wuj”. K'o jun alaj tinamit ri tikininoq noq chik ri k'o pa ri uwik'yaq'ab' ri tinamit Beirut chupam ri k'olib'al Libano, ri ub'inam “Biblos”. Sib'alaj nim ub'anik wa' we tinamit ri' rumal chi chupam ri are' xb'an wi ri nab'e taq wuj. “Biblos” ke'l kub'ij Wuj. Kab'ixik chi chi' wa' ri xok wi ri b'i'aj ri Biblia. Pa ri q'ij ri' xub'inaj “Ri Wuj” xok wa' ri b'i'aj ri' chirij rumal chi ri nik'yaj wuj chik ub'inam wuj. Xane are k'u ri Biblia are, “Ri Wuj”, ri man kajunumataj taj. Te k'u ri' chupam ri tzijob'elil, jun xukoj ri b'i'aj chirij “Ri Tioxalaj Biblia” o pa jun tzij chik “Tiox Bilblia”. Kaqakoj uj chi ri nab'e taq tzij ri' ri chupam ri Genesis k'a pa ri k'isb'al taq tzij re ri Apocalipsis, are elinoq uloq chuk'ux ri Ajawaxe. K'o jujun taq mul kaqilo chi ri b'i'aj ri uk'amom b'i' chirij, “Tiox Wuj”, elinoq uloq chuk'ux ri Ajawaxel xuquje', rumal chi kaqakojo' chi ri Biblia are Tiox. Are k'u wa' ri wuj ri', man kajunumataj tä ruk' ri nik'yaj wuj chik. Man kajunumataj rumal chi xaq xuwi ri Tioxalaj Uxlab'alaxel kakowinik kujaq ri qachomanik rech kaqach'ob'o jas ri kub'ij.

Ri la kuya' kachip la jun wuj ri xa uchomb'al achi k'o chpam/Filosofia, ri katzijon ne' chirij ri pixab' taq ri re ri uwachulew o puwi' ne' nik'yaj taq jastaq chik ri xa re ri uwachulew. Xa k'u ne' jun achi wa' ri tz'ib'inoq, jun chi chik kakowin wa' che uch'ob'ik. Man k'o tä jun wuj ri k'olinoq ri xa achi tz'ib'annoq, chi mat kach'ob'taj rumal jun achi chik. Xane, jun mul chik' kin kamulij kin roxmulij ub'ixik, ri Biblia man kajunumataj taj. Man kakowin tä jun che uch'ob'ik ri Biblia we man are' ri Tioxalaj Uxlab'axel kak'amow u b'e jun, kaqaternej k'ut qas jas ri ri karaj ri Are' kuk'ut chaqawach. Qas jun jasech wa' chi qastzij ri xub'ij ri Qajawal Jesucristo, ri xub'ij chupam ri Evangelio rech ri Juan 16:13 are ri Are' kuk'am i b'e chupam ronojel ri qatzij. Rumal k'u wa' kaqachip ri k'amal taq qa b'e, ri kuj tijonik xuquje' kaqajaq ri Utzij ri Ajawaxel ruk' ri uch'awem ri aj b'ixonel David: Jaqa la ri nuwaq'ach, tek'u ri' kinwil ri kajamb'alalaj pixab' la.

Aretaq ri k'amal b'e ri Pawl, kub'an ch'awem pakiwi' ri ajkojonelab' ri aj Efeso, chupam ri Capitulo 1 man are tä kuta puwi' chi kutzir tä cheri uya'b'ilal. Le are' kakowin wa' che uta'ik pa jun joq'otaj chik, xuquje' kaqakojo chi ri are' xuta wa' pakiwi' chi keutzir che ri kiya'b'ilal ri e are'. Ri are' man xuta tä wa' pakiwi' chi keq'inomarik. Ne' ri qe'uj man qeta'm taj chi we xuta' wa' puwi' taq we jastaq ri'.

E k'o nik'yaj ri kakijal kib'e, ri kaka'n ch'awen puwi' jun winaq chi utz tä kel ruk' taq ri u ch'akoj, kanimar tä wa' ruk' we jastaq ri' xuquje' kaq'inomar tä ne'. Ilom k'u ne' chupam taq ri k'olib'al, chi wa' we winaq kran ne ri e la juj o eb'elejeb' chke aretaq kak'iy ri kiq'inomal kasachan ri Ajawaxel chke. Rix b'anow taq wa' we tijonik ri' rech ri Biblia, ri doctor J. Vernon McGee, kuzijoj chi xretamaj uwach jun tata' chupam ri tinamit Tejas, Estados Unidos, xuchip ujaqiq jun jul rech kuriq ri kab'ix petróleo che, chupam ri rulew, xopam che uta'ik ch'awem puwi' rech kuriq ri petróleo. Wa' we achi ri' xuya' utzij chi we kuriq ri petróleo, kuya' panik'yaj che ri rajil ri petróleo, che ri uchak ri Ajawaxel. Xk'ulmataj wa' chupam ri joq'otaj aretaq man k'o tä mas puaq, chomaj ampe rij alaq chi ri Doctor McGee sib'alaj xub'an ri ch'awem ruk' ronojel ri ranima' puwi' wa' we achi ri'. Tek'u ri' pa jun q'ij chik ri Doctor McGee xuchomaj

kusolij wa' we achi ri' xuquje' karilo' jas tajin kub'ano we achi ri' che ri uchak ri Ajawaxel pa taq ri q'ij ri'. Kub'ij ri are' chi sib'alaj xb'isonik aretaq xrilo chi wa' we achi ri' man qas k'o tä ub'anik ri tajin kuya' che ri uchak ri Ajawaxel, wa' we achi kakowin che uya'ik nim we tä je' kub'an che. Xaq jub'iq ri usipanik ri tajin kuya'; pune k'u ub'in chi kuya' panik'yaj che ri puaq we kuriq ri petróleo. Ri Doctor McGee xopan che uchomaxik qas xopam pri ranima' chi wa' we achi ri' man kub'an tä wi ri xub'ij, rumal wa' xuya' kan ub'anik ch'awem puwi' rech kuriq ri petróleo. We kakoj la o man kakoj tä la man xuriq tä chik petróleo; kraj ne xa rumal ri uch'awem ri Dr. McGee ri man k'o tä chik. Xane ri u k'ux wa' ri qachomanik ri', chi ri achi man xuriq tä chik petróleo. Kra ne are wa' ri utzalaj b'e, rumal chi ri uriqiq mas petróleo/q'inomal kanajtajin wa' we achi ri' che ri' Ajawaxel.

Ajil tz'aqat tatäb'anel, ri k'amal b'e ri Pawl man kub'an tä ch'awem pakiwi' ri aj Efes rech keq'inomarik. Kraj ne käta' la: ¿Jas ri' ri uk'ux ri uch'awen ri Pawl? Ri k'amal b'e je' wa' ri uch'awem. Qasak'iy ampe ri

Efesios 1:15-16 Ruma ri', aretaq ri in xinta' u tzijol ri i kojoniq che ri Ajawaxel Jesus xuquje' ri loq'oq'eb'al i uk'ux chke konojel ri winaq ri e rech ri Ajawaxel, 16 ronojel q'ij kinmaltioxin che ri Ajawaxel rumal iwech xuquje' ri chak ri tajin kib'ano, amaq'el kixnataj chwe aretaq kinb'an ch'awem ruk' ri Ajawaxel.

Qila' k'ampe, ¿Jas k'a ri qas uk'ux wa' ri uch'awem ri Pawl? Qilampe ri 1:17-18 che ri uwuj ri Pawl chke ri aj Efesios:

17 Kinb'ochij che ri u Dios ri Qajaw Jesucristo, ri juluwemalaj Tataxel Dios, chi kuya' ri no'j aj chikaj chiwe che u ch'ob'ik ri kuk'utunisaj xuquje' che ri utzalaj retamaxik u wäch. 18 Kinb'ochij che ri Dios chi kuya' ri i chomanik pa saqil, rech qas kiwetamaj jachike ri ku'l b'al k'uxaj re ri i sik'ixik rumal, xuquje' kiwetamaj ri u q'inomal ri ujuluwem ri echb'al ri kuya' chke ri winaq ri e rech ri Dios,

¿A xil la ajil tz'aqat tatäb'anel? Ri are' man are tä kub'an ch'awem puwi' ri kalitaj uwach? Ri kub'an ch'awem rech kak'uji' kino'jb'al aj chikaj xuquje' rech kak'utun chkiwach ri utzalaj retamaxik uwach ri Ajawaxel. Kaqab'ij che, xub'an ch'awem chi ri Tioxalaj Ruxlab'al ri Ajawaxel kux Kajtij, kujaq tä k'u na ri Utzij ri Ajawaxel chupam taq ri k'aslemal' xuquje' chupam taq ri kanima'.

Ya' ampe alaq chqe qab'ij ruk' ri ujikomal ri qanima' xuquej' ruk' ri qasaqil ri kaqak'ut wi qib', chi kaqayej chi kab'an la ch'awem puwi' wa' we qachak ri' rech ri radio. Kaqak'amowaj chi uj k'o chupam jun uwachulew ri kaxuwik ri man kub'an tä rech che ri chak ri' ri tajin kujtzinjon chirij, ri jun uxlab'al ri' are wa' ri kalitaj na uwach chikixol ri kojonelab' kamik. Kaqayej k'ut chi kab'am la ch'awem puwi' ri qachak rech ri radio are' tä b'a ri Ajawaxel kuya' tä k'u na ri rajawaxik wa' che, rumal chi rajawaxik puaq wa' che we chak ri'. Kurij ri qanima' chi kaqaq'axaj wa' we chak ri' pa nik'yaj emisoras chik. Jun nim chuq'ab' wa' karaj, qastzij, pune' je' ri', xane k'o jun qa Dios nim, ri kakowinik kuya' ronojel ri qarajwaxik. Je' k'u ri' kaqaye'j chi kujto' alaq che ri ch'awem rech wa' we qachak ri' kuk'is apanoq utza'm.

Kaqata' k'u chech alaq xuquje' aretaq kaqachip wa' we qatijonik ri' rech ri job' junab', kurij ri qanima' chi ri alaq kab'an alaq ri ch'awem rech ri Ajawaxel kujukoj uj, xa je ri chi aretaq kaqa'n ri qatijonik chirij wa we wuj ri', are' tä k'u na ri Ruxlab'al ri Ajawaxel kux tä k'u na Qajtij. Kaqaj kaqab'ij qas ruk' usaqil ri qacnima' chi man k'o tä kaqetamaj ri' chi we man are ri Tioxalaj Uxlab'axel ri Dios kux qajtij. Are' jun wuj wa' ri tz'ab'talik are k'u ri rozon wa' chi e k'ya chke ri man k'o tä kaketamaj che wa' we wuj ri', rumal chi man kakiya' tä b'e che ri Tioxalaj Uxlab'axel chi Are' kajaqowik xuquje' Are' kak'utuwik.

Ri k'amal b'e Pawl qas xuq'alajisaj chi ri are' are tajin kub'an ch'awem rech wa' we qachalal ri' kak'uji' kino'jb'al xuquje' kaqaqtaj ri kichomanik rech kak'utu'n ri utzalaj retamaxik uwach ri Ajawaxel, are k'u ri k'utunik ri' k'o wa chupam ri wuj ri'. Ri urrib'al ri are' rechi kaketamaj ri utzij ri

Ajawaxel; ri urrib'al chi ri kiwaq'ach xuquje' ri kichomanik kok ri chaj rech ri qastzij chpam. Xraj ri are' chi kaketamaj jub'iq ri kub'asab'al wachaj rech ri sik'inik ri k'o kuk' pa ri Cristo Jesus. Are' je' ri kawaj in xuquje' kinnata'n che la pa ri nu Ch'awem. Kaqakoj uj chi ri jun jasech ri k'o na ub'anik che la xuquje' chwe in che we jun q'ij ri', ajil tz'aqat tatäb'anel, are la chi ri lal ketamaj la xuquje' kach'ob' la ri urrib'al ri Ajawaxel pri k'aslemal la. Are k'u ri urrib'al ri Ajawaxel kariqtaj wa' chupam ri Utzij. Man kujkowin tä ri' che ri uch'ob'ik wem are ri Ruxlab'al ri Ajawaxel kux qajtij.

Kanataj ri' che la ri xub'ij ri K'amal b'e Pawl chke ri aj Corinto: Jastaq ri man xril tä waq'achaj, ri xikinaj ri man xutataj, are taq wa' ri jastaq ri ujikomam ri Ajawaxel chke ri ke ajawan che. (1Cor. 2:29) Ajil tz'aqat tatäb'anel, man kok tä wa' pri chomanik xaq xuwi ruk' ri kuta' jun. E k'o winaq ri kakita ri program chupam ri radio, ri kakib'ano kakichup ri ki radio. Kakib'ij ri e are': "Ri k'in pobr ri', man k'o tä tajin ri kub'ij". E k'o k'u ne winaq, ri kakiriq wa' chupam ri tzijonik, chupam ri program ri', jun nimalaj tewchib'al. Kamik k'ut, ¿Jas ri k'nowik chi k'o uk'exb'alil? Qas tzij chi man kariqtaj tä wa' chupam ri xb'ixik rumal chi are' mism. Are k'u ne ri xb'ixik, qastzij, che jun xa konal ri', are k'u chke nik'yaj chik, are jun nimalaj tewchib'al wa'. Are' k'u wa' rix tzijon ri Pawl chirij ri', aretaq utz'ib'aj chupam ri nab'e wuj chke ri aj Corinto. 1:18:

Xa k'u konil ri tzij re ri ripib'al chke ri winaq ri kasach kiwach. Are k'u ri chqe uj ri kujkoltajik, ri tzij ri' are u kowinem ri Ajawaxel. (1 Cor. 1:18)

Are' jun jasech ri kajamab'al aretaq jun winaq kuta' jun jasech are k'u ri jun chik kuta' ri mism rixb'ixik, te k'u ri' kuta' jun jasech chik. Qila' k'ampe: ¿Jas ri kab'anow ri uk'exb'alil? Ri uk'eb'alil kaqilo chi aretaq are ri Ruxlab'al ri Ajawaxel Are kak'utuwik. Rumal k'u wa', ajil tz'aqat tatäb'anel, ronojel tijonik ri kaqaj kaqachip che ri u tzij ri Ajawaxel rajawaxik kaqachip ruk' ri qach'awem. Kaqab'ochij b'a ri Tioxalaj Ruxlab'al ri Ajawaxel chi kujaq ri qanima' rech kaqato ri jel laj xub'xutem xuquje' ri saqlololaj Uk'ajol ri Ajawaxel.

Na'taj ampe che la chi jun q'ij ri keriqtaj jun sib'alaj winaq ruk' ri Jesus. Te k'u ri' jun ch'ab'al xpe chikaj xub'ij: Nu yo'm uq'ij, kinya' chik'u na uq'ij jun mul chik. Jujun ri e tak'atoj chi la xkib'ij chi are' jun kajulja ri xpoq'iq. Xkichomaj chi are jun jasech aj uwachulew. Are k'u nik'yaj chik, xkita' ri Ruxlab'al ri Ajawaxel tajin kuch'ab'ej ri ri Uk'ajol ri Ajawaxel. (Juan 12:28-30) Chi' k'u wa' kaqil wi ri nim la uk'exb'alil.

Ya' ampe alaq chqe kãqab'ij chi jun mul. Ri Biblia are jun wuj ajwinaq. K'ya jas taq k'o chupam ri k'o qe uj che ri ujwinaq. Xtz'ib'ax wa' chqe uj, are k'u ri Ajawaxel karaj katzijon quq. Rumal k'u wa', katzijon pa ri katzij. Kuch'ab'ej ri qas anima' xuquje' ri qarajwaxik che taq we q'ij ri'. Xane uj k'o chuwach xuquje' jun wuj ri ajchikaj. Ya' ampe alaq chqe jun mul chik, qasak'iy chi k'u na jun keb' oxib' tzij ri qab'im chi uloq. Kub'ij ri K'amal Pawl chpam ri nab'e u wuj chke ri aj Corinto 2:11-14 je' wa' kub'ij:

11 Chkixol ri winaq, man k'o ta jun kãch'ab'ow ri uchomanik jun winaq, xane' xaq xuwi ri uxalab'al ri k'o ruk' ri winaq. Jeri' xuquje' man k'o t jun kãch'ab'ow ri u chomanik ri Dios, xane' xaq xuwi ri Ruxlab'al ri Dios. 12 Ri uj man qa k'amom ta ri uxlab'al ri aj uwãchulew, xane' ri Uxlab'axel ri elinaq uloq ruk' ri Dios, rech kaqach'ab'o jas ri uyo'm ri Dios chqe rumal ri utoq'ob'. 13 Are wa' kãqatzijoj. Man kãqab'ij ta tzij ri xqetamaj ruk' ri ki no'j ri winaq, xane' kaqab'ij tzij ri xqetamaj rumal ri Ruxlab'al ri Dios. Je ri' kaqab'ij ri jastaq aj uxlab'al chke ri winaq aj uxlab'al. 14 Ri winaq ri man k'o ta ri Uxlab'axel pri kanima' man kakik'am ta ri jastaq ri rech ri Ruxlab'al ri Dios, xa k'u konil chke ri e are'. Man kekowin ta che uch'ob'ik, rumal rech chi aj Uxlab'al ki ch'ob'ik. (1Cor. 2:11-14)

Are wa', ajil tz'aqat tatb'anel, ri rãzonil chi ri Ruxlab'al ri Dios are na kux ri qaj tij. Kãwaj chi ri joq'ataj ri kakanaj chqe, kawaj chi na kinya' kan jub'iq ub'ixkil ri qatijonik ri' ri qatijom qib' chirij che we kamik. Xuj tzijon chirij wujub' jastaq ri man k'ax ta uch'ob'ik xane k'u ne' qachomaj rij chi are qas uxe'l xuquje' qas are na k'o choch ri qatijonik, xuquje' xqab'ij chi are wa' ri kux na k'amal qab'e o kujutijoj che ri qatijonik chupam ri loq'olaj tz'ib'talik. Xuquje' xqab'ij qas kuj teri' na chirij chupam ri qatijonik che ri qachak ri ub'inam: *Xa Rumal ri Biblia.* Ri wuqub' cholaj ri' are wa': Ri nab'e, kaqachib' ruk' ri qach'awem; ri jujun

che ri tijonik che ri Biblia rawaxik wa' kachab' ruk' ri qach'awem. Ukab': ri usik'ixik ri Biblia; ri urox ri qatijoj kib' chirij ri Biblia; ri ukaj kuj choman chirij ri Biblia; ri uro' rajawaxik kaqasik'ij ri kitz'ib'am nik'yaj chik chirij ri Biblia; uwaq, ri unimaxik ri kub'ij ri Biblia: xuquje' ri uwuq; kaqab'ij apanoq ri kub'ij ri Biblia chke ri nik'yaj winaq chik. Chupam k'u ri qatijonik kamik, man kaqanimarisaj ta ri qatijonik chirij wa' ri jujun taq jastaq ri', xaq xuwi' kuj choman chirij ri nab'e jasech, o qab'ij ne che, chi kaqachip ri jujun che ri qatijonik ruk' ri qach'awem ruk' ri Ajawaxel. Xuquje' xqata' chech alaq chi kab'an ta la ch'awem ruk' ri Qatat puwi' wa' ri qachak ri' ri chupam ri radio are tä k'u ri Ajawaxel kuya' tä k'u na ri tojb'al re wa' ri qachak ri', rumal chi kurij ri qanima' chi matä katani' ri qachak chupam ri aje' taq emisoras chik. Kaqayej xuquje' chi ri alaq kab'an tä ri ch'awem alaq paqawi' rech chi ri Qajawaxel kujukoj tä k'u na rech ri nimal u q'ij, xuquje' rech chi ri nik'yaj winaq chik ri kujkitatab'ej kakiriq tä k'u na tewcib'al; xa k'u ne ri nim ub'anik ri kaqeyej chi ri lal kab'an tä la ri ch'awem la, chi are' ta b'a ri Ruxalb'al ri Ajawaxel kuk'am qab'e che taq wa' we jujun taq jastaq ri', ri jujun taq ch'aqapil ri kaqatijoj qib' chirij, ri kuchoman chirij ri jule' taq tijonik ri' ri xa rumal ri ronojel ri Biblia. Chuk'isb'alil k'ut, kurij ri qanima' chi ri lal kab'an la ch'awem paqawi' ri kujchakun chupam taq we programa ri' rech kaqata' ri uch'awem ri Ajawaxel rech aretaq kujtzijon uk' alaq, ajil tz'aqat tatab'anel, kaqaq'axaj tä k'ut ri karaj ri Ajawaxel kub'ij che ri qanima'. Kaqaj kaqanataj che la xuquje', rech kaqak'is utzam, kaqaj kaqab'ij chi ri jule' taq k'amal taq b'e ri', we k'o jun karaj ne re kuy'a kataq b'i che. Xaq xuwi ri kab'an alaq kuj tz'ib'aj la uloq alaq xuquje' kata' la alaq wa' chqe', man k'o ta katoj alaq che; xaq xuwi' qas ta' alaq jas ri k'olib'al ri kujel wi. Kaqeyej chi kujtz'ib'aj uloq alaq are k'u ri qech uj kaqataq b'i chech alaq rech kak'is la ri tijoxib' ib' alaq chupam wa' we tijonik ri' quk'. Are k'u wa' ri xqa'n kamik, sib'al kaqamaltioxij ri tatb'enik alaq kaqaya' ri sik'inik chech alaq rech kujtatab'ej chi na la chupam ri jun qa chak chik. Te' b'a pa ri jun chik, kurij ri qanima' ¡Chi ri Ajawaxel ri nim uchuq'ab' kutix tä k'u ri nim xuquje' ri ki' alaj utewchib'al puwi' alaq!.